Ympäristövaliokunta

YmV@eduskunta.fi

LAUSUNTO
20.9.2021

Sallan paliskunta
Pasi Oinas
Tarvantie 11
98900 SALLA
sallanpaliskunta@gmail.com

**ASIA:** HE 104/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Sallan kansallispuistosta. Sallan paliskunnan kirjallinen lausunto Ympäristövaliokunnalle 21.09.2021 klo 10.00 / HE 104/2021 vp / Asiantuntijapyyntö

**SALLAN KANSALLISPUISTON PERUSTAMINEN**

Ympäristövaliokunta pyytää Sallan paliskunnalta kirjallista lausuntoa hallituksen esityksestä laiksi Sallan kansallispuistosta. Sallan kansallispuisto perustettaisiin Sallan kuntaan, noin 9 983 hehtaarin laajuisena Suomen Natura 2000 -verkostoon kuuluvalle Sallatunturin luonnonsuojelualueelle sekä Könkäänmaan metsätalousalueelle. Nykyiseen luonnonsuojelualueeseen kuuluva, mutta muusta alueesta erillään sijaitseva 123 hehtaarin suuruinen Rämiäjängän osa-alue jäisi kansallispuiston ulkopuolelle, muuksi suojelualueeksi.

Kansallispuisto sijoittuisi kokonaan Sallan paliskunnan alueelle. Paliskunnan suurin sallittu eloporomäärä on 5 300 ja poronomistajia paliskunnassa on 190. Paliskunnan poronhoito perustuu porojen vapaaseen laiduntamiseen luonnonlaitumilla. Kuolajärven (nykyisin Sallan alue), Kuusamon ja Kemijärven alueella on voimassa ikuisiksi päiviksi ja ainaiseksi pysyviksi oikeuksiksi tarkoitetut oikeudet, joihin poronhoito-oikeus kuuluu (poronhoitolaki 848/1990, 3 § ja hallituksen esitys poronhoitolaiksi 244/1989).

Kansallispuistoksi suunniteltu alue on paliskunnan tärkeää ympärivuotista laidunta ja erityisen arvokas kevättalven luppolaitumena. Perustettavan kansallispuiston alue on myös Sallan paliskunnan keskeistä toiminta-aluetta. Paliskunnan poronhoitajat asuvat kolmen kunnan alueella: Sallan, Savukosken ja Kemijärven. Lisäksi paliskunta sijoittuu Pelkosenniemen kunnan alueelle. Poronhoitotyöt tehdään yhdessä koko paliskunnan alueella. Poronhoito on olennainen osa paikallista kulttuuria ja ylläpitää osaltaan alueen kulttuuriperintöä.

Sallan paliskunta näkee kansallispuiston perustamisen myönteisenä ja kannatettavana hankkeena, mikäli poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytykset alueella säilyvät. Paliskunnan toiminta ja sen kehittäminen tulee olla ensisijainen toiminta myös kansallispuiston alueella.

Seuraavat kohdat tulee ottaa huomioon Sallan kansallispuiston lakia säädettäessä:

1. Kansallispuistossa tulee edelleen olla sallittua harjoittaa poronhoitoa poronhoitolain mukaisesti huolimatta luonnonsuojelulain 13 - 15 pykälistä ilman erillisiä lupia tai niihin liittyviä maksuja.

   Poronhoidon harjoittaminen tarkoittaa, että porot laiduntavat vapaasti ja että poronhoitajat liikkuvat poronhoitotehtävissä porojen laidunalueilla. Poronhoitotehtävissä voi olla tarpeen tehdä tulet ja ottaa sitä varten puuta, sekä leiriytyä ja ottaa sitä varten kotapuita ja yöpyä maastossa. Polttopuiden ja kotapuiden otto on mahdollista poronhoitolain 40 §:n mukaan korvauksetta ja ilman erillisiä lupia. Kansallispuistoon tulee voida pystyttää poronhoitoon liittyviä rakennuksia ja rakennelmia, kuten erotusaitoja, kämppiä ja muita vastaavia. Alueella ei sijaitse tällä hetkellä paliskunnan rakennelmia, mutta tulevaisuudessa niitä voidaan tarvita. Porojen lisäruokintaa on tehty alueella talvisin vuosikymmeniä. Kansallispuistossa tulee sallia porojen lisäruokinta talvella.

   Poronhoito jatkuisi hallituksen esityksen mukaan kansallispuistossa luonnonsuojelulain 14 §:n mukaisesti. Poronhoidon rakennelmien luvanvarainen rakentaminen sisältyy perustamislaissa viitattuun luonnonsuojelulain 15 §:n. Sallan paliskunta katsoo, että nämä ovat puiston perustamisen ehdoton edellytys.

2. Poronhoitoa harjoitetaan koko paliskunnan alueella, etenkin asumattomilla seuduilla. Etäisyydet ja luonnonolosuhteet huomioiden poronhoitotyössä liikutaan tiettömillä alueilla, joten lainsäädännössä tulee turvata liikkuminen alueella kaikissa olosuhteissa myös moottorikäyttöistä ajoneuvoa käyttäen sekä rantautuminen vesialueilta kansallispuiston alueelle. Liikkuminen poronhoitotehtävissä on välttämätöntä porojen laidunnuksen seuraamiseksi ja porojen kokoamiseksi erotuksiin.

   Maastoliikennelain mukainen oikeus liikkumiseen kansallispuiston alueella tulee sallia moottorikäyttöisellä ajoneuvolla ja sen pysäköinti tulee mahdollistaa välittömästi olemassa olevien teiden tai urien reunaan muuta liikennettä estämättä. Kansallispuiston alueelle rakennettavien teiden, urien, siltojen ym. olemassa olevien rakenteiden käyttö (yhteiskäyttö, huoltoteiden käyttö) poronhoitotöissä liikkumiseen moottorikäyttöisellä ajoneuvolla tulee mahdollistaa kansallispuiston alueella. On kaikkien etu, että silloin kun se on mahdollista, tarpeellinen liikkuminen maastoajoneuvoilla kansallispuiston alueella keskitetään olemassa oleville huolto- ym. reiteille.

   Hallituksen esityksen mukaan poronhoidon edellyttämä liikkuminen kansallispuistossa jatkuisi maastoliikennelain (1710/1995) 4 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaisesti ennallaan. Myös tämä on välttämätöntä poronhoidon toiminnan turvaamiseksi alueella.

3. Sallan paliskunta katsoo, että paikallisten asukkaiden metsästysoikeus tulee säilyttää perustettavan puiston alueella.

   Perustamislain esitykseen on kirjattu, että niillä, joiden kotikunta on Sallan kunta, on oikeus metsästää Sallan kansallispuistossa metsästyslain (615/1993) 8 §:n nojalla luonnonsuojelulain 13 §:n estämättä.

4. Maasuurpedot aiheuttavat huomattavan taloudellisen haitan Sallan paliskunnan porotaloudelle. Poroihin kohdistuvia vahinkoja tulee jatkossakin voida estää ja vähentää myös kansallispuiston alueella poistamalla porotaloudelle vahinkoa aiheuttavia suurpetoja vahinkoperusteisilla poikkeusluvilla (metsästyslaki 41a §, luonnonsuojelulaki 15 §).

   Tässä ei voida käyttää ainoastaan metsästyslain 8 §:n mukaista metsästysoikeutta, vaan perusteluna tulee olla poronhoitolain määritelmä osakkaasta ja häneen asumiseensa liittyvästä sääntelystä. Poronhoitolain mukaan osakkaan poroja hoidetaan sellaisen paliskunnan alueella, joka kokonaan tai osittain sijaitsee hänen kotikuntansa alueella (PHL 9 § 1 mom.). Tämän mukaisesti Sallan paliskunnan osakas voi asua Sallan, Savukosken, Kemijärven tai Pelkosenniemen alueella. Siten poikkeusluvanvaraiseen pyyntiin voi osallistua paliskunnan osakkaita neljän kunnan alueelta. Lisäksi paliskunta voi joissakin tapauksissa pyytää muita kuin paliskunnan osakkaita osallistumaan poikkeusluvan- varaiseen pyyntiin.

   Edellä esitetyt asiat on kirjattu Sallan kansallispuiston perustamislain esitykseen seuraavasti: ”--- Luonnonsuojelulain 15 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla sallittavaan riistaeläinlajien yksilön poistamiseen on lisäksi oikeus kansallispuistossa toimivan paliskunnan osakkailla ja Suomen riistakeskuksen tähän tarkoitukseen erikseen nimeämillä henkilöillä kotikunnasta riippumatta. --- ” Paliskunta katsoo, että tämä on erittäin tärkeä ja hyvin perusteltu kirjaus.

5. Sallan paliskunta katsoo, että kansallispuistolakia säädettäessä metsästystä ei tule rajoittaa ajallisesti, alueellisesti tai tiettyihin maasuurpetolajeihin kohdistaen. Tällaisesta on seurannut ongelmia esimerkiksi Oulangan kansallispuistossa, missä on eri aikoina perustettuja rajoitusalueita, eikä huomattavaa taloudellista vahinkoa aiheuttavan ilveksen pyynti ole lainkaan mahdollista, koska sitä ei lajina mainita perustamisasetuksessa. Kyseinen Oulangan kansallispuisto sijaitsee osittain Sallan paliskunnan alueella.

   Sallan kansallispuiston perustamislakiin on lausuntokierroksen jälkeen lisätty **metsästysrajoitusalue**, joka sijoittuu Sallatunturin matkailutoiminnan ympäristöön. HE:n 3.4 § kuuluu: ”Poiketen siitä, mitä 2 ja 3 momentissa säädetään, kansallispuistossa ei saa hirven ajoa lukuun ottamatta **metsästää** sillä alueella, joka on merkitty rasterilla liitteessä 1 olevaan karttaan.” Sallan paliskunnalla on huoli siitä, että tämä lakiehdotuksen kirjaus rajaa LSL 15.1 §:n 3-kohdan mukaisen pyyntiluvanvaraisen riistaeläinlajin yksilön poikkeuslupapyynnin metsästysrajoitusalueelta pois, sillä **poikkeusluvan varainen pyynti rinnastetaan yleensä metsästykseen**. Sallan paliskunta pyytää valiokuntaa varmistamaan, että kansallispuiston perustamislaki kirjoitetaan siten, ettei se rajaa LSL 15.1 §:n 3-kohdan mukaista pyyntiluvanvaraista riistaeläinlajin yksilön poikkeuslupapyyntiä ulos metsästysrajoitusalueelta. HE:n puolelle on kuitenkin kirjattu, että nämä LSL 15 §:n ”luvanvaraiset poikkeukset olisivat mahdollisia koko kansallispuiston alueella mukaan lukien metsästysrajoitusalue.”

6. Poronhoito, metsästys, kalastus ja luontaistalous ovat paikallisen asukkaan olemassa olevia, paikallisille asukkaille ikuisiksi ajoiksi tarkoitettuja oikeuksia, joita ei ole syytä muuttaa kansallispuiston perustamisen yhteydessä.

7. Kansallispuistolaki ei saa aiheuttaa lisää turhaa byrokratiaa ja uusia maksullisia tai muitakaan lupia.

Paliskunta katsoo, että myös seuraavat asiat tulee huomioida kansallispuiston perustamislakia säädettäessä vähintään hallituksen esityksen tasolla ohjaukseksi alemman asteista sääntelyä tekeville viranomaisille.

8. Alueen muussa jatkokehittämisessä esimerkiksi matkailukäyttöön tulee ottaa huomioon poronhoidon harjoittamisen edellytysten ja sujuvuuden turvaaminen tällä paliskunnalle tärkeällä laidun- ja toiminta-alueella. Tämä tarkoittaa neuvotteluita ja muuta osallistamista matkailun vaatimista reiteistä, rakenteista ja toiminta-ajoista. Paliskunta katsoo, että matkailua tulee ensisijaisesti kehittää olemassa oleville reiteille.

   Mikäli puistoon perustetaan neuvottelukunta tai vastaava yhteistyöryhmä, siihen kutsuttaviin tahoihin tulee nimetä Sallan paliskunta. Sallan paliskunta tulee osallistaa myös kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman sekä järjestyssäännön laatimiseen ja sille tulee taata tosiasiallinen oikeus vaikuttaa poronhoidolle haittaa aiheuttaviin ratkaisuihin ja oikeuksien säilymiseen ja kehittämiseen kansallispuiston alueella. Tarvittaessa näistä tulee neuvotella PHL 53 §:n mukaisesti, jonka mukaan valtion viranomaisella on neuvotteluvelvollisuus suunnitellessaan poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavaa toimintaa.

   Hallituksen esityksen mukaan ”Myös kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa ja järjestyssäännössä huomioitaisiin poronhoidon harjoittamisen edellytysten ja sujuvuuden turvaaminen.” Tämä on tärkeä täsmennys ohjaamaan alueen tarkempaa suunnittelua.

**Lopuksi**

Sallan paliskunta katsoo, että hallituksen esitys laiksi Sallan kansallispuistosta on kannatettava ja sellaisenaan hyvä, mikäli lain kirjaukset ovat riittävät siihen, että LSL 15.1 §:n 3-kohdan mukainen poikkeuslupapyynti on mahdollista koko kansallispuiston alueella, myös esitetyllä metsästysrajoitusalueella. Asia vaatii lakitekstin täsmentämistä ja viittausta ikuisiksi ajoiksi ja ainaisesti pysyväksi tarkoitettuun sopimukseen. Esitämme valiokunnan kiinnittävän siihen huomionsa ja ehdottamaan lakiin tarvittavat korjaukset.

Sallassa 20.9.2021

Sallan paliskunta

Pasi Oinas
Poroisäntä